

Letsch Endre

∴ Európai Jogi és Politikai Tudományok Kara,
∴ Újvidék
∴ endre@letsch-office.com

Letsch Erich

∴ LL.M., ügyvéd

SZERZETT ÉS (VISSZA)SZERZENDŐ NYELVI JOGAINK A SZERBIAI TÖRVÉNYKEZÉSBEN

Acquired and Regainable Language Rights of National Communities within the Serbian Legislation and Judicial Practice

A szerzők rövid történelmi visszapillantás után a bírósági nemzetiségi nyelvhasználat mai állapotait vázolják föl, elsősorban A polgári perrendtartásról szóló törvény, illetve A büntetőeljárásról szóló törvénykönyv vonatkozó tárgyköreiben, beszélnek továbbá azon célkitűzésekről is, miképpen lehet nyelvi jogainkat a jövőben kiteljesíteni.

Egyfelől a szerbiai jogszabályok nyelvhasználatot szabályozó részeiről értekeznek, másfelől szemléletes gyakorlati példákkal igyekeznek alátámasztani a nyelvi jogok megvalósítása csorbításának és ellehetetlenítésének eseteit, fürkészik a nyelvi jogok kiterjesztésének lehetőségeit, hiszen évtizedes ügyvédi, illetve törvényszéki tolmácsi tapasztalattal rendelkeznek. Számos regulációs és jogalkalmazási ellentétre mutatnak rá, keresik a föloldás módjait.

Az alapvető kérdés annak eldöntése, vajon jogunk van-e magyar nyelvű bírósági eljárásra, vagy csak a törvényszéki fordító útján történő vallomástételre nyílik lehetőség. E tekintetben bizony a joggyakorlat több mint ellentmondásos.

Az igazságügyi reform újragondolása, illetve az Európai Unió jogszabályrendszerével esedékes harmonizáció számunkra, vajdasági magyarok számára is megnyitja a szerzett jogok érvényesítésének, visszaszerzésének kecsegtetőbb kilátásait.

Kulcsszavak: polgári perrendtartás, büntető eljárás, magyar nyelvű bírósági eljárás, Szerbia

Az 1977-től a viszonylagos közelmúltig hatályos büntető¹, illetve polgári perrendtartási² törvények, valamint a titói egyenjogúság keretei között többé-kevésbé szilárdan kialakított joggyakorlat teljesen egyértelműen lehetővé tették

¹ Törvény a büntető eljárásról, *A JSZSZK Hivatalos Lapja* 4/1977. sz.

² Törvény a polgári perrendtartásról, *A JSZSZK Hivatalos Lapja* 4/1977. sz.

az egynyelvű (magyar stb.) bírósági eljárások végigvezetését, ezért a vajdasági bíróságok az eljárás nyelvéről értelemszerűen gyakran a magyart jelölték ki. Ha pedig erre merült föl igény, kétnyelvű eljárások is folyhattak (pl. az egyik vádlott magyar tárgyalást kért, a másik pedig ragaszkodott a szerb nyelvű eljáráshoz). Ráadásul az akkori káderállomány és a jogszabályok elősegítették, hogy a két-, illetve többfokozatúság is maradéktalanul kibontakozzék. Egyszerűbben fogalmazva: a másodfokú eljárás nyelve is magyar volt, arról az apróságról nem beszélve, hogy a Vajdaság Legfelsőbb Bírósága szintjén úgyszintén, ha nem is játszi könnyedséggel, de nehézségek nélkül össze lehetett állítani, mondjuk, egy öttagú bírói nagytanácsot.

A fönt vázolt helyzetet a statisztika is alátámaszthatja. Nem elképesztő méretekben, de aránylag számos magyar nyelvű eljárásról tudunk. Az egyik legemlékezetesebb büntetőper a rendszerváltás előtt szinte utolsóként megszületett (Tubicsák-féle kettős gyilkosság, rendőr és portás megölése alantas indítékból, nyereségvágyból) halálos ítélet, melynek eljárása a vizsgálatról a jogerőig magyar nyelven folyt.

Már a bevezetőből kiviláglik, de érdemes kihangsúlyozni: a szaknyelv egyenjogú használata hivatalossá tételének kedvező körülményei, valamint a kisebbségi magyar jogászok és nemzetiségi intézményeink tudatos, öntudatos hozzáállása hagyományt teremtett, széles körben elterjesztette a nemzetiségi nyelvű eljárásokat. Nem hagyhatjuk szó nélkül: a kivívott eredményeket szerzett jogoknak kell tekintenünk, s több mint ismeretes alapvetés, hogy a liberális demokráciák állam- és jogrendszerében ezeket ugyebár megvonni, csorbítani nem volna ildomos.

Ehhez képest – s most egy pillanatra hagyjuk figyelmen kívül az okokat, hiszen azok mindannyiunk számára fájdalmasan közismertek – néhány évvel ezelőtt egyik neves, évtizedes ügyvédi múltra visszatekintő kollégánk e szerzett jognak óhajtott érvényt szerezni olyképpen, hogy az újvidéki bíróság előtt magyar nyelvű (nem csak tolmács közreműködésével lebonyolítandó, kizárólag az anyanyelvi vallomást, nyilatkozattételt lehetővé tevő) büntetőpert indítványozott. A közbülső stációk részletes ecsetelésétől idő- és helyszűke miatt ezúttal eltekintünk. A lényeg, hogy a Szerb Köztársaság Semmítőszékének ítélete³ szentesítette a szerb nyelv fölérendelt mindenhatóságának állapotát, majd végezetül az Alkotmánybíróság⁴ is tökéletesen alkotmányszerűnek, jogszerűnek, talán még igazságosnak is minősítette mindazon visszautasító döntéseket, melyek értelmében a csupán fordítói részvétellel életre hívott, államnyelven lebonyolított törvénykezés engedélyeztetett. Bár az is hozzá tartozik a tökéletes igaz-

³ Vrhovni kasacioni sud Republike Srbije, Kzp.156/2010., 2010. 03. 23.

⁴ Ustavni sud Republike Srbije, Už.1615/2009., 2012. 03. 01.

sághoz, hogy az elhíresült, s a köznyelvben csupán „új temerini fiúk” perének nevezett esetben „lezser komócióval” engedélyezték a magyar nyelven lefolytatandó eljárást. Szerény véleményünk szerint nem tettek mást, mint helyesen alkalmazták a Milošević-féle nyelv- és íráshasználati törvényt, melynek idevágó rendelkezése ekképpen hangzik: „Amennyiben az eljárás egyik részvevője valamely nemzeti közösséghez tartozik, ezen fél kérelmére az eljárás az eljáró állami szervben, illetőleg szervezetben hivatalos használatban levő nemzeti közösségi nyelven folytatandó le.”⁵

Egyébiránt szórványos ellenpéldákkal is szolgálhatunk. Egyik bíróságunkon tevékenykedő bíró, a fent hivatkozott törvény meg(nem)engedő rendelkezéseivel összhangban, vagy azok dacára a minap magyar nyelvű eljárást rendelt el egy olyan jogvitában, ahol az egyik fél szerb ajkú ügyvédje „belenyugodott” az eljárás elrendelt nyelvébe, pedig – kihasználva az enyhén diszkriminatív jogszabály „szerbbarát rését” – csupán tiltakoznia kellett volna, s máris megszületnek a szerb tárgyalás összes formai kellékei. Mindegy is, ha kissé bátortalanabb a bíró, nyugodt lélekkel dönthetett volna szerb nyelvű eljárásról is, de nem tette, inkább választotta a dupla munka lassító szenvedését, a jegyzőkönyv-vezetői káderproblémák okozta nyavalygást, az eljárási költségek esetleges megszaporodását, és nem utolsósorban a terminológiai-nyelvi hézagok, hiányosságok át-hidalása esetenkénti megoldhatatlanságának nyűgét.

Na, mármost: nem is belenyugodva és elfogadva, csak tudomásul véve másodrendűbbé lett nyelvi jogállásunkat – s a történelmi memória homályába vesző emlékek hangulatosnak aligha mondható ábrázolásától elrugaskodván – ejtsünk inkább néhány szót a mai állapotokról. Hiszen mind a jogalkotás, mind a joggyakorlat, a kétségtelenül megtartott és váltakozó kedvvel, következetességgel alkalmazott egyenrangúsági példái dacára, számos elvarratlan szálat, ellentmondásosságot tartalmaznak, a rugalmas vagy inkább képlékeny gumiszabályok tetszés szerinti alkalmazását teszik lehetővé a jogszabályok papírszintjén, valamint a valóságos jogéletben egyaránt.

Legyen szabad néhány szóban vázolni A polgári perrendtartásról szóló hatályos törvény⁶ nyelvhasználatról szóló rendelkezéseit, majd egy-két bekezdés múlva ugyanezt tesszük A büntető eljárás törvénykönyvével⁷ is, hogy aztán ki-domboríthassuk a ránk vonatkozó részeket, érdekességeket, illetve következtelenségeket és ellentmondásokat, igazságtalanságokat, jognyirbálásokat.

⁵ A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény, *A Szerb Köztársaság Hiv. Közlönye*, 45/91., 53/93., 67/93., 48/94., 101/2005. sz., 12. szak., 4. bek.

⁶ Törvény a polgári perrendtartásról, *A Szerb Köztársaság Hiv. Közlönye*, 72/2011. sz.

⁷ A büntető eljárás törvénykönyve, *A Szerb Köztársaság Hiv. Közlönye*, 72/2011., 101/2011., 121/2012., 32/2013. és 45/2013. sz.

„Ha a bíróságon a nemzeti kisebbség nyelve is hivatalos használatban van, a bírósági iratok az adott nemzeti kisebbséghez tartozó és az eljárásban e nyelvet használó feleknek és az eljárás egyéb résztvevőinek e nyelven kézbesítetnek.”⁸

A kissé archaikus fordítói megoldás nyelvi elemzését ezúttal fölöslegesnek minősítve, tartalmi szempontból megállapíthatjuk, hogy a jogszabályalkotó fogalmazásmódja egy csöpp bizonytalanságot sem hagy a jogalkalmazónak, azaz a bírónak afelől: minden iratot *kötelezően* le kell fordíttatnia és anyanyelvén, vagy korszerű terminust használva, saját nyelvén *muszáj* kézbesítenie a félnek. Ezzel szemben tény, hogy a gyakorlat a legszínesebb változatosság képét festi. Az indító bírósági aktust, az idézést szinte rendszeresen szerbül kézbesítik, s ha illendően meg merjük kockáztatni a kérdést: miért vajon?, a magabiztos válasz rendszerint: az eljárás nyelvének megállapításáig „szerbül idézünk”. Az csak zárójeles megjegyzésként kívánkozik ide, hogy némi ügyvédi leleménnyel ezt a bűvöst kört, avagy a 22-es csapdáját elég könnyű unalmas konoksággal kihasználni, s kedvező elévülési időkonstellációkban, illetőleg egyéb időhúzási érdeket szem előtt tartó delikát helyzetekben értetlenséget színlelni, tudomást nem véve, vagy kifogásolva az államnyelven kézbesített iratokat, tehát élni, vagy esetleg kicsit visszaélni a jogokkal. A tapasztalt, minden hájjal megkent bírók ennek persze elejét tudják venni, ha akarják, és az első magyar nyelven írott beadványra fordító igénybevitelével reagálnak. A fafejűbbek, az irányunkban ellenszenvet táplálóbb állami hivatalnokok, bíróbürokraták azonban kötni szokták az ebet a karóhoz, mígnem végezetül e sorok írói győztesen hagyják el a törvényszéki porondot, melyre istenigazából föl sem léptek.

De gyorsan visszatérve a polgári eljárás állapotainak ecsetelésére, az előzetes dilemmák elosztatásától függetlenül tény, hogy a bírók szabályellenesen nem minden okiratot szoktak lefordíttatni. Annyit azonban tárgyilagosan tegyünk hozzá, hogy a lényeges okiratok, úgy mint a keresetlevél, a bírósági határozatok stb. általában átültetnek a kisebbségi honpolgár saját anyanyelvére.

Ide kívánkozik még egy megjegyzés: a célszerűség, a hatékonyság, egyszerűbben a gyorsaság vezérelveitől hajszolván igen gyakorta fordul elő: a bíró az állam nyelvét nem oly tökéletesen bíró ügyfelet gyöngéden, rosszabb esetben határozottabb „erőszakossággal” rábeszéli, sőt rábírja, beszéljen, valljon szerbül, nyelvi kincse bőségesen elégséges a biztonságos perbeli föllépéshez. S ha már cinizmusba fordult a szöveg, hadd álljon itt az eléggé el nem ítéhető államszolgai magatartás, miszerint a bíró a közismerten jó nyelvérzékkel megáldott cigány gyereket gúnyosan rendreutasítja és szinte felelősségre vonja, miért kért magyar nyelvű kihallgatást, hiszen a mellékelt ábra bizonyosága szerint mily jól,

⁸ Törvény a polgári perrendtartásról, *A Szerb Köztársaság Hiv. Közlönye*, 72/2011. sz., 96. szak., 2. bek.

mily tökéletesen érti a szerb nyelvet is. Egyszóval, a nyelvi jogok érvényesítésének kísérlete szarkasztikus megjegyzésekbe, jogcsonkolásba, „nyelvfosztásba” fullad. A jelen levő tolmács pedig vagy szemérmesen hallgat, vagy vállalja a kontraproduktív konfrontációt, és izgága veszekedésbe kezd a nyelvi jogok értelmezésének és gyakorlati alkalmazásának kérdéseiről.

Igazán jellegzetesnek mondható, a szemléletesnél is tipikusabb példának tekinthetjük a minapi esetet, amikor kirendelt védőként léptünk föl, ahol a roma nemzetiségű vádlottak szinte ellágyulva állapították meg: „Jajj, ügyvéd úr, hát maga tud magyarul?”, amiből rajtaütésszerűen két következtetés is levonható: az egyik, hogy – mint az ügyiratokból félreérthetetlenül kiviláglik – súlyos, azaz abszolút lényeges eljárási szabálysértés történt, mivel a terhelteket nem oktatták ki nyelvi jogukra, sem tolmács igénybevételének lehetősége, még kevésbé a magyar eljárásvezetésre való jog meg sem fordult felelős állami hivatalnokaink bölcs fejében; a másik pedig az a több mint sajnálatos, mi több, fölháborító gyakorlat, hogy a védőkirendelés során *soha*, hangsúlyozzuk: *sohanapján* sem veszik figyelembe a gyanúsított, terhelt, vádlott nemzetiségi, azaz nyelvi hovatartozását, egyszerűbben: a magyar ajkú, vagy szerbül nem tudó magyar cigány nemzetiségű egyének számára szinte mindig csak szerbül tudó védőügyvédet rendelnek ki.

A büntetőtől a polgári jogig visszafelé csapongva, még egy élő példa: Ügyvédként minimum kétesélyes pört vesztettünk, mert csökönnyösen ragaszkodtunk nyelvi jogainkhoz, arról nem is beszélve, hogy a tolmács renoválás közben elkeverte az anyagot, és egy évig tartott, mire megtalálta. A jog kiterjesztése végezetül, ha nem is bénító, de lassító hatást vált ki a konkrét esetben, de úgy általában is. Érzékeny kérdés ez, de jelezni kívánjuk, hogy a bíró lappangó antipátiájával mindig – ha nem akarunk önmagunk ellenségeivé válni – számolni kell, úgyhogy a mostanság oly gyakori rehabilitációs procedúrában eszünkbe nem jut a magyar nyelvű perindítás, avagy a nyelvhasználaton való melldőngető lovagolás, a hetyke legénykedés, az önérzeteskedés, netán követelődzés. Van elég bajunk anélkül is.

Hovatovább, a hírhedt igazságügyi reform sem kedvezett nyelvi jogaink érvényesítésének, egyebek közt oly szélsőséges példák is előfordultak, mint amikor a homogén petrőci közegben (a bíró, a felek, mindenki szlovák, az eljárás flottul halad, legfőljebb a jegyzőkönyvvezetés megy szerb nyelven és cirill betűkkel) fogták és kidobták a szlovák bírót, odahelyeztek egy szerbet... Nesze neked hatékonyság és célszerűség elve!

A büntetőeljárás törvénykönyv nyelvvel kapcsolatos szabályozása bemutatásához viszont jellemző fölvezetésként szolgáljon az alábbi példa: a büntető ítélet kihirdetését követőleg (a vádlott a szerb nyelvű eljárás során anyanyelvét,

a magyart használta), a bíró kedvesen megkérdezi az első fokon immár elítélt személytől, szükségesnek tartja-e, kéri-e, hogy az ítélet kiadmányát magyar nyelven kapja meg (a járatlanabbak ilyenkor gyakran, az enyhe ítélet megnyugtató birtokában lemondanak e fontos jogukról, tehát arról a lehetőségről, hogy az általuk legjobban tudott nyelven ismerkedhessenek meg az elmarasztalás lényegével, részleteivel, körülményeivel, indoklásával). Ekkor ugrik föl ültő helyéből az egyszeri tolmács és száll fölényeskedő vitába a bíróval: nem az állami hivatalnok egyéni megítélésének dolga döntenie az iratfordítás indokoltságáról, mert – a polgári jogi eljárás analógiáját kölcsönözve – az anyanyelvét használó kisebbségi ügyfélnek az iratok saját nyelvén kézbesítetnek, avagy kézbesítendők.

Ám, hogy mennyire megtéveszthetnek bennünket a magabiztosan ismert, nekünk járónak vélt jogok, bizonyítéku álljon itt az állítólag csupán októberig hatályos, büntetőeljárásról szóló törvénykönyv vonatkozó rendelkezése: „...ha az eljárás nem a szóban forgó személy nyelvén folyik, a költségvetési eszközök terhére elrendelendő az ő vagy más személyek által előadottak, illetve az okiratok és egyéb írásos dokumentumok szóbeli fordítása”.⁹

Ha jobban belegondolunk az imént közölt rendelkezésbe, e homályos szabályhelyre a legmegfeszítettebb kiterjesztő értelmezés sehogyan sem húzható rá, mármint hogy az okiratok és egyéb írásos aktusok fordítása írásban történék, e számunkra pozitív következtetésre semmiképp sem juthatunk, nem marad más hátra, mint hogy kinyilatkoztassuk: az előírás súlyosan diszkriminatív, s az erősen gátlásos nemzetiségi ügyfeleket a lemondások során ingoványába süllyeszti. Summa summarum, a hatályos jogszabályok kiváló ismerőjeként az eljáró bíró bőkezű jóindulatot tanúsított a különben járatlan ügyféllel szemben azáltal, hogy barátságosan föltette neki a megengedő kérdést: külön kérelmezi-e az ítélet írásos változatának magyar nyelvű kézbesítését?

Igen ám, de ha az Európai Unióval egyre inkább harmonizáló jogalkotást, perrendtartási jogfejlődést vesszük szemügyre, megállapíthatjuk, hogy kisebbségi aspektusból félreérthetetlen haladás tapasztalható egyetlen szó, a „szóbeli” elhagyása következményeképpen, mert: „...amennyiben a fordításra való jogukról szóló kioktatás után nem jelentik ki, hogy értik az eljárás nyelvét és nem mondanak le a fordítás jogáról, az ő és mások kijelentéseinek, az okiratoknak és egyéb írott bizonyító anyagnak a lefordítását biztosítani kell, a költségvetés terhére”.¹⁰

⁹ A büntető eljárás törvénykönyve, *A JSZK Hiv. Lapja*, 70/2001. és 68/2002. sz., valamint a *Szerb Köztársaság Hiv. Közlönye*, 58/2004., 85/2005., 115/2005., 49/2007., 72/2009. és 76/2010. sz., 9. szak., 2. bek.

¹⁰ A büntető eljárás törvénykönyve, *A Szerb Köztársaság Hiv. Közlönye*, 72/2011., 101/2011., 121/2012., 32/2013. és 45/2013. sz., 11. szak., 3. bek.

Szépséghiba, vagy csupán tényközlés: a törvényszöveg, melyből az idézet vettük, majd csak 2013. október 1-jén lép hatályba (ha ugyan), de tekintettel a közhelyszerűen rohanó időre, ezt a röpket néhány hónapot sírva is elviseljük. A diszkrimináció irányából haladunk az üdvözítő egyenjogúság, sőt, a pozitív megkülönböztetés mennyei állapota felé. Ne elemezzük, miképpen került ki a hátrányos „szóbeli” megfogalmazás a törvényszövegből, inkább örvendezzünk az előrelépés kikeletének!

Jelen állapotaink egyik jellemző, ám kivételes példája mindenképp ide kívánkozik, hiszen meggyőződésünk szerint valós minősítést ad bíróságaink felkészültségéről. A szakmai titoktartás szabályainak eleget téve, nem nevezzük itt nevén az eljáró törvényszéket, illusztrációként legyen elég ennyi: egyik legtekintélyesebb intézményünkről van szó.

A magyar ajkú vádlottat a bíró idejekorán kioktatásban részesíti, miszerint az eljárás során használhatja anyanyelvét, amivel a delikvens boldogan élni is kíván. A vizsgálati eljárás, a főtárgyalási határnapok lassú hömpölygéssel követik egymást, emberünk kétszer is vallomást tesz, majd a bírói agyba belehasít a fölismerés: de hiszen elmulasztotta megkérdezni a vádlottat, vajon kívánja-e, hogy az általa nem, vagy rosszul beszélt nyelven kézhez kapott okiratokat magyar nyelvű írásos fordításban vehesse át! A vádlott egészséges, józan paraszti ésszel fölfogja, hogy bizony magyarul jobban megértené a mégoly jogi bükkfanyelven megszövegezett vádiratot is például, tehát határozottan kéri az okiratok lefordítását, ezáltal önkéntelenül hatalmas adu ászokat dugva védőügyvédje ingujjába, aki, természetesen, a jó kártyajátékos furfangos elodázásával, e lapokat nem játssza ki azonnal, hanem a kedvezőtlen kimenetel függvényében, nyomós érveit a végére tartogatja, hogy a föllebbezésben majd hozzáértően vezesse elő, miszerint a bíróság az eljárási szabályokat abszolút lényeges módon sértette meg, mert a vádlottat „megrövidítette”, megfosztotta a védelemre való megfelelő fölkészülés jogától, hiszen előbb csikarta ki vallomását, majd anyanyelvén később közölte vele, mivel is vádolják.

A „megrövidítés” kifejezés az idő vészes kurtaságát juttatja eszünkbe, ezért a kimeríthetetlen példatár újabb gyöngyszemeinek bemutatásától a kimerülés jeleit ugyan nem mutató hallgatóságot kénytelenek vagyunk megkímélni és egyben megköszönni a figyelmet. Mielőtt azonban érzékeny búcsút vennénk, és lezárnánk értekezésünket, az elmondottak függvényében leszögezzük: a szerbiai igazságügyi reform újragondolása, illetve az Európai Unió jogszabályrendszerével esedékes harmonizáció megnyithatja számunkra, vajdasági magyarok számára a szerzett jogok érvényesítésének, visszaszerzésének kecsegtetőbb kilátásait. Csak tudjunk élni a lehetőségekkel!

*Стечена језичка права и она која треба поново стећи у
законодавству Србије*

Аутори, након кратког историјског осврта дају приказ данашњег стања употребе језика мањина у судовима, пре свега у домену релевантних тематских подручја Закона о грађанском процесном праву, односно Закона о кривичном поступку, а надаље говоре и о циљевима и начину на који би се могла у будућности проширити наша језичка права.

С једне стране аутори разматрају делове правних регулатива Србије, који регулишу употребу језика, док с друге настоје да путем илустративних примера из праксе поткрепе случајеве кршења језичких права или њиховог спречавања, истражују могућности проширења језичких права, будући да се иза њих протеже деценија искуства адвоката, односно судског тумача. Они указују и на бројне супротности између правне регулативе и њене примене и трагају за начинима њиховог разрешења.

Основно је питање да се одлучи имамо ли права на судски поступак вођен на мађарском језику, или је то могуће само давањем изјаве путем судског преводиоца. У том погледу је правна пракса више него противречна.

Поновно разматрање реформе правосуђа, као и предстојећа хармонизација са правним системом Европске Уније, и за нас, војвођанске Мађаре отвара обећавајућу перспективу враћања и остварења стечених права.

Кључне речи: грађанско процесно право, кривични поступак, судски поступак на мађарском језику, Србија

*Acquired and Regainable Language Rights of National Communities
within the Serbian Legislation and Judicial Practice*

After a short historical presentation, the authors discuss the current status of minority linguistic rights in the various judicial procedures, primarily in those performed in accordance with the Civil Procedure Act and the Criminal Procedure Code. They also set certain aims as regards the eventual future enhancement of such minority language rights.

On the one hand, they give a presentation of the pertaining statutory provisions regulating language use within the Serbian judicial practice and, on the other hand, being attorneys and court translators with decades of experience, they offer a wide range of cases demonstrating the infringements and limitations of exercising such basic human rights. They point out an abundance of inconsistencies within the body of legislation and its application while trying to come up with apt solutions for their remedy.

The basic question is whether to apply the acquired right of having the entire judicial procedure performed in the given minority language or to afford the parties only the right to make statements in their mother tongue before the court indirectly through translation. The practice is very inconsistent and arbitrary in this regard.

The reexamination of the judicial reform and its harmonization with the EU legislation could mean a possibility for the Hungarian minority in Vojvodina to regain some of its acquired rights, as well as to achieve and establish certain new, more comprehensive aspects of linguistic rights.

Keywords: civil procedure, criminal procedure, judicial procedure in Hungarian, Serbia